SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Dnro K2023-5 1(2)

25.1.2023

Lausuntopyyntönne: HE 271/2022 vp

LAUSUNTO EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE TERRORISMIN ENNALTAEHKÄISYÄ KOSKEVAN EUROOPAN NEUVOSTON YLEISSOPIMUKSEN LISÄPÖYTÄKIRJAN HYVÄKSYMISEKSI JA VOIMAANSAATTAMISEKSI SEKÄ LAIKSI RIKOSLAIN 34 A) LUVUN 1 JA 4 B §:N MUUTTAMISEKSI (HE 271/2022 VP)

Asianajajaliitolta (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) on pyydetty lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Yleistä

Asianajaliitto pitää luonnollisesti erittäin tärkeänä yhteiskunnan suojaamista terroristisilta teoilta. Asianajajaliitto on kuitenkin pyrkinyt erityisesti kiinnittämään huomiota hallituksen esityksessä esitettyihin terrorismirikosten kriminalisoinnin laajentamiseen liittyviin oikeusturvakysymyksiin. Kuten esityksen sivulta 5 riidattomasti ilmenee, terroristirikoksiksi luokiteltujen toimien kriminalisoinnissa on edetty sekä kansallisen että EU – tasoisen sääntelyn osalta tavalla, joka on johtanut koko sanotun rikoslain 34 a) – luvun pirstaloitumiseen, vaikeaselkoisuuteen ja tulkinnanvaraisuuteen. Kun kysymys on kaikkein ankarimmin rangaistavaksi säädetyistä rikoksista, tällaista sääntelytekniikka voidaan pitää sekä kansalaisten oikeusturvan että oikeusvaltioinstituutio kannalta vähintäänkin ongelmallisena. Asianajajaliitto on useassa yhteydessä esittänyt terrorismirikossäännösten yhdenmukaistamista ja selkeyttämistä, mutta säädöshankkeet ovat tältä osin jääneet keskeneräisiksi.

Asianajajaliitto tuo esiin vakavan huolensa siitä, että rikostunnusmerkistöjen avoimuuden nykyinen kasvattaminen ja terrorismirikoksiksi luokiteltujen tekojen etäännyttäminen kauaksi varsinaisista terroriteoista muodostaa konkreettisen uhan sille, että yksilön toiminnan rangaistavuus perustuu jatkossa mielipiteille ja henkilösuhteille, eikä konkreettiselle menettelylle. Tältä osin liitto viittaa asiassa aiemmin lausumaansa. Liitto uudistaa aiemman kantansa, jonka mukaan terrorismirikosten poikkeuksellinen vakavuus ei voi muodostaa perustetta rapauttaa oikeusvaltion keskeisiä periaatteita.

Asianajajaliiton kanta lisäpöytäkirjan hyväksymiseen ja siihen liittyviin lakimuutoksiin

Asianajajaliitto toteaa, että Euroopan neuvoston yleissopimukset ja niiden lisäpöytäkirjat ovat sellaisenaan jäsenvaltioita sitovaa oikeutta, ja siten niiden voimaansaattaminen on välttämätöntä. Kuten hallituksen esityksessäkin on todettu, että nykyinen sääntely rikoslain 34 a luvussa vastaa pääosin niitä vaatimuksia, joita terrorismirikosten torjumiselle ja ennaltaehkäisylle on sanotussa lisäpöytäkirjassa asetettu.

Koska kansallinen lainsäädäntö on, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, pääosin sopusoinnussa sekä yleissopimuksen että lisäpöytäkirjan edellyttämien toimien kanssa, ei estettä ehdotetun blankettilain säätämiselle liiton näkemyksen mukaan ole.

PL 194, FI-00101 Helsinki
PB 194, FI-00101 Helsingfors
Mikonkatu 25, FI-00100 Helsinki
Mikaelsgatan 25, FI-00100 Helsingfors
puh. +358 (0)9 6866 120
info@asianajajaliitto.fi
info@advokatforbundet.fi
asianajajaliitto.fi
advokatforbundet.fi

Asianajajaliitto tuo kuitenkin esiin huolensa siitä, että hallituksen esityksessä esitetty RL 34 a luvun 4 §:n rangaistussäännöksen laajentaminen, koskien kouluttautumista mm. terroristisessa tarkoituksessa tehdyn vaarailmoituksen, laittoman uhkauksen tai törkeän julkisrauhan rikkomista varten merkitsee jälleen uutta kriminalisointia asiassa. Rangaistussäännöksen muutos merkitsee rangaistavan toiminnan laajentamista ja se sisältää käytännössä varsin ongelmallisen laajennuksen kouluttautumisrikokseen. Samalla luonnollisesti laajennetaan jälleen salaisten pakkokeinojen käyttöalaa jo varsin lievien rikostyyppien tutkintaan, koska PKL 10:3.2 momentin 10) – kohdassa on terrorismirikokseen kouluttautuminen nimetty perusterikokseksi telekuunteluluvan myöntämiselle.

On kysyttävä, miten esimerkiksi laittoman uhkauksen tai perättömän vaarailmoituksen toteuttamista varten voi kouluttautua? Onko siis älypuhelimen käytön opettelu kouluttautumista laitonta uhkausta tai perätöntä vaarailmoitusta varten?

Muutos, joka sinällään on pieni, on omiaan avaamaan portteja etniselle profiloinnille, ja lisäksi se siirtää uusia toimia siviilitiedusteluun kuuluvan valvonnan ulkopuolelle. Hallitus toteaa esityksessään, että suhteellisuusperiaate täyttyy, koska teoista on itsessään säädetty kolmen vuoden enimmäisrangaistus. Kun enimmäisseuraamus kouluttautumisesta on niin ikään kolme vuotta, ollaan tilanteessa, jossa jo valmistelua edeltävistä toimista on määrätty sama seuraamus kuin toteutetusta teosta. Tätä ei voitane pitää suhteellisuusperiaatteen mukaisena.

Ratkaisuvalta avoimen säädöksen tulkinnasta jäisi tässäkin tuomioistuinten ja tutkintaviranomaisten vastuulle. Kun kyse on kouluttautumisesta esim. laittoman uhkauksen toteuttamiseen terroristisessa tarkoituksessa, on kysyttävä, miten viranomaiset ja tuomioistuimet voivat arvioida mahdollista kouluttautumisrikosta, joka on sisällöltään avoin, liittyy vain etäisesti terrorismiin yleensä ja tekotapana sisältää pääosin tavanomaisten välineiden käytön opiskelua. Lainkäyttäjän vastuulla ei voi olla korjailla epätäsmällisen lainsäädännön seurauksia.

Helsingissä 25. päivänä tammikuuta 2023

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Pekka Ylikoski, Asianajotoimisto Justitum Oy, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.